

STYRANDE DOKUMENT

Sakområde: Forskning och utbildning på forskarnivå

Dokumenttyp: Riktlinjer

Beslutsfattare: Rektor

Avdelning/kansli: Planeringsavdelningen

Handläggare: Sofia Wretblad

Beslutsdatum:2022-12-14

Träder i kraft: 2022-12-14

Giltighetstid: tillsvidare

Bör uppdateras före:

Ev dokument som upphävs: SLU ua 2015.1.1.1-1972

Bilaga till: Rektorsbeslut om Riktlinjer för forskningsinfrastruktur vid SLU, SLU.ua.2022.1.1.1-4570

Riktlinjer för forskningsinfrastruktur vid SLU

Riktlinjernas syfte och avgränsning

Huvudperspektivet är att forskare vid SLU ska ges god tillgång till forskningsinfrastruktur av hög kvalitet, oavsett huvudmannaskap, och att den infrastruktur som erbjuds motsvarar forskningens behov. Forskningsinfrastrukturen ska präglas av hög kvalitet, högt nyttjande, transparenta processer, god samordning och långsiktig planering. Riktlinjerna avser även infrastruktur kopplad till fortlöpande miljöanalys och som används inom forskning, t ex databaser.

Riktlinjerna avser forskningsinfrastruktur som är tillgänglig för användare utanför den gruppering som tillhandahåller den.

De kategorier av infrastruktur som behandlas i riktlinjerna är

1. Nationella infrastrukturer inom VR:s utlysningar
2. Egeninitierad nationell eller regional infrastruktur
3. SLU-infrastruktur

Riktlinjerna tydliggör principer för dessa kategorier avseende

- ansvar och prioriteringsprocesser
- finansiering
- tillgänglighet för användare

Infrastruktur som endast brukas av enskilda forskargrupper omfattas inte av riktlinjerna, men är naturligtvis oerhört viktig för forskningens utveckling och samarbetet forskargrupper emellan. Ansvaret för att införskaffa basal infrastruktur ligger på institution och fakultet, och de mål för forskningsinfrastruktur vid SLU som beskrivs nedan är delvis tillämpliga även här. Det är viktigt att investerings- och driftskostnader för denna typ av resurser beaktas i institutionernas planering

och prioritering av sina interna resurser. Ambitionen bör vara att även dessa infrastrukturer ska vara tillgängliga för ett så stort antal användare som möjligt.

Definition av forskningsinfrastruktur

Forskningsinfrastruktur definieras i dessa riktlinjer som öppet tillgängliga faciliteter med tillhörande basservice och personell kompetens, som är nödvändig för att bedriva forskning av hög kvalitet.

Begreppet forskningsinfrastruktur är brett och inrymmer till exempel (men inte uteslutande) instrumentering, servicelaboratorier, databaser, forskningsstationer, försöksladugårdar, forskningsfartyg, samlingar och långliggande försök. På grund av SLU:s sektorsuppdrag och regeringsuppdraget att bedriva fortlöpande miljöanalys har SLU till viss del unik forskningsinfrastruktur. SLU bör ta ett särskilt ansvar för att värna infrastruktur som inte finns att tillgå vid andra universitet/myndigheter, och som därmed kan ses som nationellt värdefull.

Personella resurser och kompetens kopplat till den fysiska (eller digitala) forskningsinfrastrukturen är av stor vikt för att den ska kunna nyttjas till sin fulla kapacitet. Stöd och service i form av expertkompetens breddar tillgängligheten för mindre vana användare och tillser samtidigt att utrustning och metodik håller en hög nivå.

Forskningsinfrastrukturen kan, utöver forskning, även stödja miljöanalys, utbildning och externa intressenter. Den ska vara väl integrerad i organisationen för att systematiskt utvecklas och bibehålla sin relevans för verksamheten, och vid behov förändras, uppgraderas eller fasas ut.

Mål för forskningsinfrastrukturen vid SLU

Följande mål ska vara vägledande vid planering och beslut rörande forskningsinfrastruktur på olika nivåer inom universitetet:

Forskningsinfrastrukturen vid SLU ska

- vara av sådan kvalitet att den är attraktiv för interna såväl som externa användare
- genom transparenta och återkommande prioriteringsprocesser spegla de behov som finns hos verksamheten
- präglas av effektiv resursanvändning, bred tillgänglighet, synlighet och hög användningsgrad

- präglas av god långsiktig planering avseende finansiering och personella resurser/kompetens.
- utgöra en resurs även för grundutbildningen och forskarutbildningen
- planeras med de resurser som finns inom regional/nationell/internationell forskningsinfrastruktur i beaktande
- inom relevanta områden bidra till regional/nationell/internationell forskningsinfrastruktur genom olika typer av samarbeten

1. Nationella infrastrukturer inom VR:s utlysningar

Vetenskapsrådet finansierar forskningsinfrastruktur av nationell betydelse, där även svenskt deltagande i internationella infrastrukturer ingår. Minst 50 % medfinansiering från de ingående parterna krävs, och deltagande i nationell infrastruktur innebär ett betydande ansvar både finansiellt och verksamhetsmässigt. Som part i en nationell infrastruktur ges dock ett visst inflytande över infrastrukturens styrning och inriktning. I de fall SLU har verksamhet som är relevant för en nationell infrastruktur och som ligger inom universitetets profilområden och verksamhetsidé bör strävan vara att delta i konsortiet, alternativt gå in som huvudman/värdorganisation i särskilda fall.

Ansvar och prioriteringsprocesser

VR:s process kring finansiering av nationell infrastruktur inleds med en behovsinventering. Behov kan anmälas antingen av universitetet eller av enskilda forskargrupper, och behov som prioriteras av VR ligger sedan till grund för utlysningar kommande år.

Intern process för behovsinventering

Förslagsställare som önskar att behovet förs fram av universitetet ska lämna ett preliminärt underlag för beredning i SLU:s Råd för forskningsinfrastruktur (Fir)¹. Om behovet anses centralt för SLU, samt att det är förankrat med berörda prefekter och dekaner kan rektor besluta att universitetet ska inlämna förslaget. Forskargrupper kan dock alltid lämna ett eget förslag till VR:s behovsinventering.

Intern process för deltagande i ansökningar om nationell infrastruktur

Medverkan i ansökningar om VR-finansierade nationella infrastrukturer bereds i Fir innan rektor tar beslut om deltagande och kommande medfinansiering. Berörda verksamheter, institutioner och fakulteter ska då ha ställt sig bakom ansökans innehåll och budget.

I arbetet med nationella ansökningar förs dialog med andra inblandade parter på olika nivåer. Ordförande i Fir ansvarar för att föra en övergripande dialog med

¹ Sammansättning och åligganden för Rådet för forskningsinfrastruktur beskrivs i rektors delegationsordning (SLU.ua.2022.1.1.1-1424)

andra universitet genom universitetens referensgrupp (URFI). De forskare som genom sin verksamhet är aktiva i konsortiet ansvarar för att föra SLU:s talan avseende de operativa delarna i ansökan samt att vid behov stämma av förändringar eller frågeställningar med ordförande i Fir. Praktisk hantering i samordningen mellan lärosäten eller andra parter sker också på handläggarnivå. Kontakten mellan dessa tre nivåer är viktig under ansökningsarbetet liksom i den fortsatta hanteringen om ansökan beviljas.

Medverkan i nationella infrastrukturer

Om en ansökan beviljas ska SLU ingå en konsortialöverenskommelse med övriga parter. Överenskommelsen signeras av rektor efter juridisk granskning. Oftast representeras parterna i ett partsråd för infrastrukturen. Rektor utser SLU:s representant i partsrådet, och representanten förväntas informera berörda parter vid SLU om eventuella diskussioner och förändringar som påverkar verksamheten.

Finansiering

1a) Tredelad medfinansiering

Huvudprincipen vid deltagande (eller huvudmannaskap) i nationell infrastruktur ska vara tredelad medfinansiering, dvs institution, fakultet och universitet går in med lika delar. Institution(er) och fakultet(er) kan dock sinsemellan fördela sina insatser i andra proportioner, så länge två tredjedelar av det totala medfinansieringsbehovet täcks. Insatserna ska klargöras under ansökningsarbetet genom beredning i Fir och rektorsbeslut, och kan bestå av både kontanta medel och *in kind* insatser. Beslutet kan eventuellt revideras efter besked från VR om faktisk tilldelning och förhandling om infrastrukturens inriktning och uppbyggnad.

I de fall det universitetsövergripande intresset inte bedöms högt nog, eller om det inte finns behov av medfinansiering från universitetsnivån, kan fakultets- och/eller institutionsnivån medfinansiera på egen hand. Det är dock formellt sett SLU som universitet som ingår i ansökan, och det krävs därför rektorsbeslut om att SLU ska delta.

1b) Medfinansiering med centrala medel

De nationella infrastrukturer av mer övergripande karaktär som SLU ingår i är undantagna från principen om tredelad medfinansiering, då det inte alltid finns någon verksamhet, institution eller fakultet där dessa naturligt hör hemma. Det rör sig om infrastrukturer som främjar akademisk forskning brett, som t ex e-infrastruktur för beräkning eller hantering av forskningsdata. I dessa fall är det normalt centrala medel som används för medfinansiering. Exempel på sådana infrastrukturer är SNIC, SND, NBIS och MAX IV.

Tillgänglighet

Nationella infrastrukturer ska vara öppet tillgängliga för användare oavsett hemvist, och SLU:s forskare bör uppmuntras att nyttja dem oavsett värdorganisation. Ett transparent system för prioritering av användare ska finnas. För att synliggöra och minska tröskeln för forskare att använda sig av nationella

infrastrukturer, ge inspiration och kontaktytor kan lokala instegsstöd etableras vid SLU, t ex i form av användarplattformar.

2. Egeninitierade nationella och regionala infrastrukturer

För infrastrukturer som är mycket angelägna och som inte finansieras av VR kan SLU behöva söka överenskommelse om gemensamt ansvar med andra lärosäten, på nationell eller regional basis. SLU bör aktivt söka samordning med andra lärosäten för att möjliggöra gemensam finansiering och utveckling av infrastrukturer av gemensamt intresse.

Ansvar och prioriteringsprocesser

Beroende på infrastrukturens inriktning och vilka delar av verksamheten som berörs kan ansvaret ligga på institutions-, fakultets- eller universitetsnivå. Utgångspunkten bör vara att Fir informeras om överenskommelser med andra lärosäten, för att kunna bidra till samordning mellan olika delar av SLU liksom gentemot andra lärosäten via URFI.

Finansiering

Medfinansiering för egeninitierade samarbeten kring infrastruktur är mindre styrt än inom VR:s utlysningar. Behovet av finansiering kan se väldigt olika ut, från att tillgängliggöra redan befintlig apparatur för externa (betalande) användare, till kostsammare uppbyggnad av nya faciliteter och service.

Tillgänglighet

Tillgängligheten är avhängig hur överenskommelsen ser ut, men som regel ska så bred tillgänglighet som möjligt eftersträvas, liksom ett transparent system för prioritering av användare.

3. SLU-infrastrukturer

Större infrastrukturer som har bred användning inom SLU (inom en eller flera fakulteter), och som är särskilt viktiga utifrån ansvarsområden beskrivna i SLU:s förordning², kan efter förslag från fakulteterna klassificeras som SLU-infrastrukturer.

Syftet med att utse ett antal SLU-infrastrukturer (riktvärde totalt ca 10-15 st) är att säkerställa långsiktig tillgång till forskningsinfrastruktur och spetskompetens inom för SLU särskilt viktiga områden. SLU-infrastrukturer ingår i årliga universitetsövergripande strategiska diskussioner i syfte att främja samordning och resurseffektivitet. SLU-infrastrukturer ska ha god synlighet internt och externt och utgör basen i återrapporteringar rörande forskningsinfrastruktur till departement och andra myndigheter. Nationella infrastrukturer kan även ingå i kategorin SLU-infrastrukturer.

² Förordning (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet

Ansvar och prioriteringsprocesser

Utseende av SLU-infrastrukturer

Rektor utser (efter hörande med ledningsrådet) SLU-infrastrukturer utifrån förslag från fakulteterna och beredning i Fir.

Gemensamma kriterier för SLU-infrastrukturer:

- relevans för SLU:s ansvarsområden och därmed av strategisk vikt för SLU
- ger förutsättningar för forskning av hög kvalitet
- har en bred användarbas inom SLU
- erbjuder likvärdig tillgänglighet för användare inom SLU och transparens i avgifter och villkor
- bygger på fysisk eller digital infrastruktur i kombination med personell kompetens
- erbjuder användarsupport och, där så är relevant, även träning/utbildning
- erbjuder tillgänglighet för SLU:s utbildningar
- har en tydlig ledning/organisation
- har en långsiktig planering avseende vetenskapliga mål, finansiering, användning och stödfunktioner

Klassificeringen som SLU-infrastruktur kan upphöra om en infrastruktur inte längre uppfyller en eller flera av kriterierna.

SLU-infrastrukturer ska ha en värdinstitution, en föreståndare (eller motsvarande), samt när så är lämpligt även en styrgrupp. Styrgruppen kan efter behov innehålla representanter från andra institutioner/fakulteter. Om en SLU-infrastruktur finns placerad direkt under rektor övergår värdinstitutionens ansvar till rektor eller den rektor utser. Om en SLU-infrastruktur finns placerad direkt under en fakultet övergår värdinstitutionens ansvar till dekan eller den dekanen utser.

Värdinstitutionens ansvar

Värdinstitutionen ansvarar för finansiering, personal, öppen tillgänglighet och långtidsplanering för infrastrukturen. Styrningen kan när så är lämpligt utövas genom en styrgrupp eller liknande, som tillsätts av institutionen och som ansvarar för att anlägga ett universitetsövergripande perspektiv och säkerställa att verksamhetens inriktning motsvarar behov och intressen vid hela SLU. Budget och verksamhetsplan för SLU-infrastrukturen ska fastställas årligen av styrgruppen eller av värdinstitutionen.

Föreståndarens ansvar

Föreståndaren ansvarar för den operativa driften av infrastrukturen utifrån fastställd budget och verksamhetsplan. Föreståndaren rapporterar till styrgruppen och prefekten. Vidare ansvarar föreståndaren för att på förfrågan från Fir eller annan instans rapportera in relevant uppföljningsdata för infrastrukturen.

Fir:s ansvar

Fir ansvarar för att årligen organisera dialogmöte med föreståndare för SLU-infrastrukturer. Vid dialogmötet avrapporteras verksamheten i korthet och eventuella behov eller förändringar diskuteras med ett strategiskt, universitetsövergripande perspektiv. Vidare ansvarar Fir för att underlätta synlighet för infrastrukturen t ex på webben och att underlätta erfarenhetsutbyte mellan SLU-infrastrukturer.

Finansiering

Värdinstitutionen ansvarar för finansiering, som kan utgöras av t ex anslag, externa bidrag och användaravgifter. Vid årliga dialoger med Fir kan finansiella eller andra verksamhetsmässiga behov lyftas och universitetsgemensamma lösningar diskuteras, men med klassificeringen SLU-infrastruktur följer ingen given central finansiering.

Tillgänglighet

SLU-infrastrukturer ska vara öppet tillgängliga för användare inom SLU och för externa användare. Support och service ska erbjudas för att bredda användarbasen. Prissättning, kösystem och eventuell prioritering av användare ska vara transparent. Det ska finnas system och lösningar för att hantera den data som genereras vid infrastrukturen. Där så är möjligt bör befintliga resurser för datahantering inom SLU eller nationellt/internationellt nyttjas.

Kunskapsöverföring

Många forskningsinfrastrukturer står inför likartade utmaningar och frågeställningar. Det kan gälla användaravgifter, datahantering, synlighet, inköp, kopplingen till nationella eller internationella infrastrukturer m.m. För att underlätta gemensamma diskussioner och kunskapsöverföring infrastrukturer emellan, samt med relevanta stödverksamheter, ska ett årligt, öppet möte med fokus på forskningsinfrastruktur anordnas av Fir.

Forskningsinfrastrukturen vid SLU ska även bidra till att överföra kunskaper till studenter på olika nivåer. Detta kan t ex ske genom att öppna för studiebesök eller att studenter och doktorander ges möjlighet att praktiskt nyttja infrastrukturen i sin utbildning. Att tillgängliggöra forskningsinfrastrukturen för utbildning bidrar till en högre medvetandegrad hos studenterna om vilka infrastrukturer som finns att tillgå, och på sikt en bredare användning av dessa både internt och externt.